

Муниципальное общеобразовательное учреждение
«Средняя общеобразовательная школа имени Р.Г.Карманова» с. Усть-Нем

Рекомендовано к утверждению
Зам. директора по УР
 Пименова С.В.

Утверждено
Приказ № 139 од от 31.08.2020г.
Директор школы
 Уляшева Н.И.

Рабочая программа по учебному предмету «Родной (коми) язык»

Начальное общее образование

Срок реализации – 4 года

Коми кывйысь планируемöй результатъяс.

Начальной класс помалігөн велөдчысьяс төдöны:

- эмакывлысь, кывбердлысь, морта нимвежтаслысь, кадакывлысь признакъяс да вежласьöм;
- сёрникузяын öтсыма юкөдъяс;
- висьталан мог серти юörtана, юалана да чуксалана сёрникузя;
- шуанног серти горöдана да абу горöдана сёрникузя;
- сюрöса да содтана юкөд;
- öтсыма юкөдъяса сёрникузя;
- кывлысь öти да уна вежörtас;
- кывлысь веськыд да вуджöдан вежörtас;
- серпасалана кыв;
- художествоа да наука гижöд;
- кывлысь тэчас: кыввуж, кыв вежлалан суффикс, кывдін, кыв артмöдан суффикс;
- кыввужйын да суффиксын *в//л* шыяс вежласьöм, кыввужйын [й],[к],[м],[т] содтана шыяс;
- эмакывлысь вежлög вежörtасъяс;
- морта нимвежтаслысь лыд, морт да вежлög серти вежласьöм;
- кадакывлысь кывпод;
- соссяна кадакывъяс;
- кывйитöда да кывйитöдтöм сложной сёрникузя.

Начальной класс помалігөн велөдчысьяс кужöны:

- гижны уджтасын индöм орфограммаяс да гөгөрвоöдны правилöясön;
- аддзыны сёрникузяысь öтсыма юкөдъяс да пуктыны чүтік öтсыма

юкөдъяс костö;

- индыны да вежлавны эмакыв лыд, морт да вежлög серти;
- аддзыны текстысь кывберд, тöдмавны вежöртассö да индыны кывбердлысь лыдсö (сулалö кө эмакыв бöрын юöрпас пыдди);
- аддзыны текстысь морта нимвежтас, тöдмавны сылысь лыд, морт да вежлög; вежлавны нимвежтассö лыд да вежлög серти;
- аддзыны текстысь кадакыв, тöдмавны сылысь лыд, морт да кад, вежлавны кадакывсö лыд, морт да кад серти;
- аддзыны текстысь серпасалан (изобразительнöй) кывъяс;
- небöгын сетöм отсög серти видлавны сёрникузя синтаксис боксянь да петкөдлыны сійöс схемаөн;
- небöгын сетöм отсög серти видлавны кыв шы да шыпас, кывсикас да кывлөн тэчас боксянь;
- видзөдöмөн гижны öти во джынъяс 45-50 кыв, мөд во джынъяс – 55-65 кыв;
- гижны кылана диктант öти во джынъяс 60-65 кыв, мөд во джынъяс – 65-75 кыв;
- лöсьöдны план, а сэсса сы серти гижны изложение (80-90 кыв);
- лöсьöдны план, бöрйыны кывтэчасъяс, сёрникузяяс, дасьтыны да гижны 60-70 кывъя сочинение;
- тшöктöм серти донъявны ассьыс да ёртлысь коми кывйысь удж;
- аддзыны да бырöдны творчествоа уджъясысь гижанног, грамматика да сёрни боксянь тырмытöмторъяс;
- ас кежысь уджъяс вöчигөн вöдитчыны кывкудъясөн.

Начальнöй классын уджалан да сёрнитан компетенцияяс:

- индём тема вылө сёрнитём: велөдысь да велөдчысь, кык велөдчысь, отка сёрни;
- висьталанторлысь тема да шөр мөвп гөгөрвоөдём;
- мөвп стөча висьталём могысь колана кывъяс корсьём; сёрникузяысь шуигён колана кыв төдчөдём;
- ас сёрни мөвпыштём, артыштём, стөчмөдём да донъялём;
- вежавидзана кывъяс сёрниё пыртём;
- уджлысь коланлун да коми кыв төдөмлысь төдчанлун гөгөрвоөдём;
- удж вөчтөдз мог пуктём да сійёс гөгөрвоөдём;
- удж бала вөчём (вөчанногсё планируйтём) да уджсё сёрсьён-бёрсьён вөчём;
- кывйысь удж вөчөмсё видзөдём (контролируйтём), ассьыс да ёрта-ёртлысь вөчөмторсё донъялём;
- гижём уджъяс текст серти да сытөг ас кежын лыддьём да видлалём;
- уджысь тырмытөмторъяссё казялём да помка гөгөрвоөдём, велөдём гижанног вылө гижөда уджъясын вөчём тырмытөмторъяс бырөдём;
- кывйысь сетём материал туялём, выль төдөмлун казялём-восьтём да туялөмторсё кывкөртөдалём;
- посни классъяслы лөсьөдём кывкудъясён вөдитчём;
- кывйысь важ төдөмлун да выль төдмалөмтор торйөдём;
- водзө төдөмлунъяс босьтём вылө мог пуктём.

Коми кывйысь уджтас.

1 класс (99 ч.)

Анбурводзвывса кадколаст

Велөдчоны челядь колана ногон шуавны коми шыяс да кывъяс; сточа, тэрмасьтөг, гөгөрвоана да этш төдөмөн сёрнитны, сёрниын колана мөвпъяс гөлөсөн төдчөдөмөн мыйкө висътавны.

Сөвмөдоны йитода сёрни, велөдчоны найос лөсьодны некымын сёрникузяысь текст, йитлыны сёрниын кывъяссө лыд, морт да вежлөг (падеж) серти.

Төдмасьоны челядь сёрни (гижода да гижтөм), сёрникузя, кыв, слог, гласной да согласной шы понятиеясон.

Велөдчоны торйодны текстысь (сёрниысь) сёрникузяяс, сёрникузяысь кывъяс, кывъясысь слогъяс да шыяс. Төдмөдны предмет, действие да признак нимьясон.

Велөдчоны видлавны схема отсөгөн шыяс серти кывъяс, висътавны шыяслысь сьорсьон-бөрсьом дорыв мунөмсө, индыны кывйын шы лыдсө да торйодны колана шы, индыны кывйын шылысь инсө, казавны кывйысь өткодь шыяс. Гөгөрвоодны, мый шылөн вежсьөмкөд вежсьө и кывлөн вежөртасыс (өш-ош, шор-шыр,мыр-ныр).

Озырмөдоны челядьлысь кывворсө выль кывъясон да вочасөн пыртны найос сёрниө. Велөдчоны челядь видлавны быд предмет уна боксянь (ыджда, пасьта, джуджда, сьокта, рөм, мыйысь вөчөма да мукөд). Төдмөдны челядьос гортса да вөрса пемөсьясон, кужны висътавны на йылысь, гөгөрвоны налысь өткодьлунсө да торьялөмсө (мыйон торьялөны найө өта-мөдсьыс), корсьны өтвывтан кывъяс (Ош, руч да көч – тайө вөрса пемөс.); гөгөрвоны өтувтан кывъяслысь вежөртассө, индыны лөсявтөм кыв (вурд, катша, визяорда, руч; лөсявтөм кыв – катша). Велөдны челядьос бөрийны предметлы лөсялана кадакывъяс, висътавны пемөсьяс йылысь (Вөрса школаын ош велөдө, катшаяс артасьоны, ур ворсө, көч йөктө). Ышөдны велөдчысьясос пыртны сёрниө кывбердъяс: гөрд, лөз, лөза-гөрда, турунвиж, кольквиж, еджыд, сьода-еджыда, визя, чута, сьөд мач.

Велөдны колана рөмьясон мичмөдны да визьйөдлыны прописьын петкөдлөм серти серпасъяс. Чуйдөдны адзыны серпасъяслысь матигөгөрсө

предметъяскөд өткөдълунсө, ышөдны шуавны серпасалан предметъяссө да висьтавны на йылысь. Төдмөдны рөмъясөн: гөрд, турунвиж, еджыд, съөд, лөз да мукөд.

Төдмөдны челядьөс киён гижөм шыпас юкөнъясөн. Велөдны гижны прописын петкөдлөм серти шыпасъяслысь төдчана юкөнъяссө.

Кыпөдны челядьлысь нимкөдълун мичаа гижөмысь да серпасалөмысь, чужтыны прописын мича гижөд дорө ыштөм.

Төдмөдны велөдчысыясөс важся олөмөн, асгөгөрсә йөзкотыр олөмын петкөдчөмъясөн, матігөгөр кытшалысь предмет нимъясөн да налөн коланлунөн, вөр-ваын олысь ловья ловьясөн (лэбач, гут-гаг, чери). Ышөдны челядьөс радейтны ассыс оланінсө, чужан сиктсө да грездсө, видзны вөр-ваын олысыясөс да төждысьны на вөсна. Сетны төдөмлун Коми му йылысь.

Ышөдны челядьөс кывзыны коми мойдыяс, пемөсыяс йылысь сыланкывьяс, лелькуйтчанкывьяс, коми гижысыяслысь гижөдыяс, висьтавны ас кывйөн неыджыд мойдыяс да ворсны найөс рольяс серти.

Анбурдырся кадколаст

Лыддысьны велөдөм, сёрни сөвмөдөм да асгөгөрсә олөм йылысь төдөмлун паськөдөм

Велөдны челядьөс колана ногөн шуавны шыяс, гөгөрвоөдны шыяслысь артманногсө, корсьны индөм шы вылө кывьяс, кывзигөн төдмавны шыяс, висьтавны кывйын налысь сёрсьөн-бөрсьөн мунөмсө. Ышөдны челядьөс казавны төдса шыяссө кывйысь, төдмавны шыяслысь инсө (кылө медводдзаён, кыв шөрын либө кыв помын), шыяс шуалігөн бырөдны челядьлысь шуанног торкалөмъяссө.

Водзө велөдны челядьөс кывны сёрниысь сёрникузяяссө, торйөдны сёрникузяысь кывьяссө да юклыны кывьяссө слогъяс вылө.

Чуйдөдны челядьөс лөсьөдны шыпасъясысь кывьяс да лыддыны найөс, печатайтны торъя тетрадьө кывьяс да сёрникузяяс.

Төдмөдны *е, ё, я, ю* йота гласнөй шыпасъяслөн аслыпөлөслунөн. Велөдны лыддыны йота шыпасъясә кывьяс.

Велөдны колана ногөн лыддыны *ти,дж,дз* аффрикатаяса кывъяс да төдмөдны налөн аслыспөлөслунөн. Төдмөдны *ф, х, ц, щ* рочысь пырём шыясөн, орччөдны найөскоми шыяскөд: *ф-п* (шкаф-шкап), *х-к* (петух-петук), *ц-ч* (перец-переч), *щ-ш,ти* (щётка-тшөтка).

Велөдны колана ногөн лыддыны да гижны *небыд паса (ь)* кывъяс: кань, каньпи.

Велөдны лыддыны *торйөдань* и *ь* пасьяса кывъяс.

Сөвмөдны челядыльсь йитөда сёрни, төдмөдны найөс текстлөн аслыспөлөслунөн: тема, шөр мөвп, юрним, тэчас.

Велөдны лыддысигөн да сёрнитигөн төд вылын кутны шуанног (интонация) дорө корөмъяс: төдчөдны гөлөсөн колана кыв, сёрникузя шөрын да помын вөчны дженъыд да кузь кост.

Велөдны гөгөрвоёмөн да колана шуанногөн лыддыны текстъяс, юрнимавны да помавны найөс, ас кывйөн висьтавны лыддьөмтор йылысь.

Төдмөдны челядьөс лыддысян небөгъясөн. Кык вежонын өтчид лыддыны да видлавны 10-15 минут чөж мойдъяс, дженъыдик висьтъяс, кывбуръяс. Велөдны гөгөрвоны лыддьөмторсьыс шөр мөвпсө; донъявны да кужөмөн висьтавны герйяслысь оласногсө да сямсө.

Водзө велөдны стөча висьтавны велөдчан небөгын сетөм серпасъяс серти, ас да өтув олөм йылысь; олөмын да вөр-ваын лоөмторъяс да аддзылөмтор йылысь. Ышөдны челядьөс висьтавны мыйкө аддзылөмтор либө шензьөдантор йылысь.

Велөдны этш боксянь колана ногөн сёрнитны, шыөдчыны аддзисигөн, янсөдчигөн, мыйкө коригөн, кужны аттьөавны верстьө йөзөс да ёртъясөс, сёрнитигөн шуанногөн петкөдлыны сёрниысь төдчана мөвпсө.

Гижөм да сёрни сөвмөдөм

Водзө сөвмөдны гижигкежлө ки да чуньяс. Төдмөдны челядьөс ки помысь гижөм ичөт да ыджыд шыпасъясөн, велөдны йитны найөс өта-мөдыскөд. Велөдны гижны прописьө ыджыд да ичөт шыпасъяс, слогъяс да кывъяс колана ногөн визьяс отсөгөн йитлөмөн.

Велөдны слогъясөн гижны виччысына торкаломъясысь водзвыв өлөдөм бөрын прописысь, дөскаысь либө небөгысь ки помысь либө печатной шыпасөн гижөм кывъяс да сёрникузяс.

Велөдны слогъясөн гижны кывъяс да неыджыд сёрникузяс кылөм серти. Кужны прөверитны гижөмсө: лыддыны-видлавны кывъяссө шыяс да шыпас серти.

Водзө велөдны гижны сёрникузя (сёрникузя заводитчигөн ыджыд шыпас; сёрникузя помын чут, горөдан да юалан пас). Велөдны öшыбкатөг гижны ыджыд шыпассянь йөзлысь ним да ов, грезд, сикт да кар нимъяс.

Велөдны вуджөдны кывъяс слогъяс серти öти визысь мөдө.

Велөдны гижны прописьö гигиена корөмъяс пыдди пуктөмөн.

Анбурбөрвывса кадколаст

Лыддысьөм. Төдөмлунъяс паськөдөм да сёрни сөвмөдөм. Асшөр лыддысьөм

Лыддыны неыджыд висътъяс, мойдъяс, бать-мам да челядь олөм йылысь кывбуръяс, удж йылысь, гортса пемөс да матигөгөрсä вөр-ва йылысь гижөдъяс гөгөрвоөмөн, колана шуанногөн да быдса кывъясөн. Велөдны колана ногөн шуавны кывъясысь шыяс.

Лыддыны лөсялана шуанногөн сёрникузяс, сувтлыны сёрникузя шөрын да помас, төдчөдны гөлөсөн колана кыв. Велөдысь отсөгөн висътавны текстысь төдчана мөвп. Йөз, пемөсъяс да вөр-ва йылысь лыддьөм текстысь корсьны мөвп төдчөдана кывъяс да сёрникузяс.

Велөдны сьөлөмө йиджана, мөвп кутан кывъяс төдчөдөмөн да пасьяс пыдди пуктөмөн лыддыны да наизусьт висътавны кывбуръяс (3-4 кывбур).

Водзө төдмөдны челядьөс текст аслыспөлөслунөн. Водзө велөдны вочавидзны юалөмъяс вылө сёрникузяс, висътъяс, мойдкывъяс лыддьөм бөрын да на дорө сетөм серпасъяс серти. Велөдны ас кывйөн висътавны лыддьөм текстлысь сюрөссө (юалөмъяс отсөгөн либө натөг).

Велөдны лөсьөдны да висътавны серпас серти öта-мөдыскөд йитчөм 3-4 сёрникузяа текст.

Велөдны артмөдны да дженьыдика висьтавыны ас йылысь, ворсөм да уджалөм йылысь, вөр-ваын казялөмторьяс йылысь.

Велөдны челядьөсас кежын лыддыны мичаа серпасалөм да гырысь шыпасөн гижөм небөгьясысь кывбурьяс, мойдьяс да висьтъяс (лист бок джын), висьтавыны лыддьөмторсө ас кывйөн, ворсны (инсценируйтны) рольяс серти мойдкывьяс.

Кыпөдны челядьлысь ыштөмсө художествоа литература дорө.

Сёрни сөвмөдөм да гижөм

Велөдны челядьөс торйөдны гижөда сёрниысь сёрникузяс да лыддыны найөс лөсялана шуанногөн, гижны сёрникузя заводитчигөн ыджыд шыпас, пуктыны сёрникузя помын чут.

Велөдны адзыны гижөда текстысь предмет, действие да предметлысь признак нимьяс.

Велөдны гижны морт нимьясын, овьясын да вичьясын ыджыд шыпас. Водзө велөдны торйөдны шы да шыпас, гласнөй да согласнөй шыяс, чорыд да небыд, гора да гортөм согласнөй шыяс.

Кужны вуджөдны слогьясөн кывьяс өти визьысь мөдө.

Водзө велөдны видзөдөмөн гижны ки помысь да печатнөй шыпасөн гижөм кывьяс да сёрникузя (гижанногсө водзвыв видлалөм бөрын) дөска вылысь либө велөдчан небөгысь.

Кужны гижны чутьяс пыдди шыпасьяс, слогьяс да кывьяс содталөмөн дөска вылысь, кылөм серти, 1-2 дженьыдик сёрникузя юрвежысь. Вєськөдны да гижны местанас дзугөм кывьяса сёрникузяс.

Водзө велөдны йитны өта-мөдыскөд кык сёрникузя, кывьясылысь гижанногсө водзвыв видлалөм бөрын юалөмьяс отсөгөн гижны неыджыд текст; лөсьөдны да дөскаысь видзөдөмөн гижны 3-4 сёрникузя неыджыд висьт.

Этш төдана сёрниө велөдөм

Водзө сөвмөдны челядьлысь сёрни культурасө, велөдны колан ногөн чолөмасьны, колльөдчыны-янсөдчыны, аттьөавны. Кужөмөн вөдитчыны

чолөмалана кывъясөн (*Видза олан! Видза оланнды! Чолөм! Бур асыв! Бур лун! Бур рыт! Олан-вылан!*), янсөдчан кывъясөн (*Аддзысьлытөдз! Быд бурсө! Видза коляннды! Бур туй!*), аттьобалан кывъясөн (*Аттьө! Ыдждыд аттьө! Сьөлөмянь аттьөала! Сё насибө!*)

Велөдны сёрнитны этш төдөмөн: төдчөдны гөлөсөн сёрниын медшөр мөвпъяс, петкөдлыны коланасө. Кужны колана шуанногөн пыртны сёрниө вежавидзана кывъяс да вөдитчыны наён.

Велөдны этш боксянь видлавны да донъявны сёрни: шыөдчөм, вежавидзөм, колана кыв гөлөсөн төдчөдөм, гөлөс вежлалөм, шуан өд, сёрникузя шөрын да помын кост вөчөм, шыяс шуанног.

Водзө велөдны шыөдчыны, төдмасьны, телефон пыр сёрнитны, пыртны сёрниө вежавидзана кывъяс да бурсиөмъяс.

2 класс (68 ч.)

1. Сёрни. Текст.

Гижода да гижтөм сёрни, өтка да морта-морт сёрни понятиеясөн. Петкөдлыны морт олөмын сёрнилысь төдчанлунсө.

Текст понятие, петкөдлыны сылысь аслыспөлөслунсө: тема да шөр мөвп, юрним, тэчас. Юрним серти гөгөрвоөдны текстлысь тема да шөр мөвп, сетөм юрнимъяс пөвстысь текст дорө бөрийыны медся лөсяланасө.

Текстлөн тэчас: заводитчөм, шөр юкөн, пом. Велөдны колана ногөн йитны текстын өта-мөдыскөд сёрникузяссө да юкөнъяссө, веськөдны дзугөм сёрникузяса текст, лөсьөдны да гижны иннас вежөм сёрникузясысь висьт.

«План» да «выль визь» понятиеяс, петкӧдлыны налысь тӧдчанлунсӧ. Велӧдны план серти дасьтыны текст.

Опорной кывъяс, кызди текст лӧсьӧдӱгӧн отсаян кывъясӧн. Петкӧдлыны текстлысь темасӧ, сюрӧссӧ да шӧр мӧвпсӧ гӧгӧрвоӧдӧмын опорной кывъяслысь коланлунсӧ. Велӧдны корсьны текстлысь опорной кывъяс, дасьтыны отсӧг кывъяс пыртӧмӧн текст, висътавны ас кывйӧн план да опорной кывъяс серти текстлысь сюрӧссӧ.

Текст сикасьясӧн: текст-юӧртӧм, текст-серпас, текст-мӧвпалӧм.

Юӧртана текст тэчас: заводитчӧм, шӧр юкӧн да пом. Велӧдны лӧсьӧдны сетӧм тема да серпас серти текст-юӧртӧм, сьӧрсьӧн-бӧрсьӧн висътавны лӧмтор (вӧвлӧмтор) йылысь, лӧсьӧдны текстлысь тырмытӧм заводитчӧм, шӧр юкӧн либӧ пом, дасьтыны юалӧмъяс отсӧгӧн сетӧм юрним серти текст.

Текст-серпас аддзан предмет, вӧр-ва наблюдайтӧм да серпас серти. Ышӧдны челядьӧс корсьны-бӧрйыны серпаса гижӧд дасьтӧм могысь медся лӧсялана кывъяс да мичкывъяс.

Текст-мӧвпалӧмлӧн аслыспӧлӧслун да сӧрниын коланлун.

Жанр сикасьяс: мойд, висът, кывбур, кывйӧз, шусьӧг, нӧдкыв, кывпесан, пудьясянкыв, сьыланкыв.

Тӧдмӧдны текст сикасьясӧн: художествоа гижӧд да йӧзкостса сӧрни.

Тӧдмӧдны мог серти текстъясӧн да на дорӧ корӧмъясӧн: юӧртӧм, аттьӧалӧм, чолӧмалӧм, корӧм, шыӧдчӧм. Велӧдны дасьтыны ичӧт жанра текстъяс, петкӧдлыны налысь коланлунсӧ.

Водзӧ велӧдны колана шуанногӧн лыддыны морта-морт сӧрниа текстъяс, пырӧдчыны сӧрниӧ да нуӧдны сийӧс водзӧ колана ногӧн.

Водзӧ сӧвмӧдны лыддысигӧн мӧвп кутысь кыв тӧдчӧдӧм, логической ударение вӧчны кужӧм.

Велӧдны вуджӧдны рочысь комиӧ да гижны 3-4 сёрникузя висьт.

2. Сёрникузя да пунктуация пасьяс

Тӧдмӧдны кывтэчасӧн, кывтэчасын сюрӧса да йитчан кывъясӧн.

Тӧдмӧдны прӧстӧй сёрникузяӧн, сёрникузяын сюрӧса да содтана юкӧдъясӧн, сёрникузяын кывъяслӧн йитчӧмӧн.

Тӧдмӧдны висьталан могъяс серти прӧстӧй сёрникузя сикасьясӧн: юӧртана, юалана, чуксалана; шуанног серти сёрникузяслӧн сикасьясӧн: горӧдана да абу горӧдана. Велӧдны юӧртана сёрникузя помын пуктыны чут, юалана сёрникузя помын юалан пас, горӧдана сёрникузя помын горӧдан пас. Ышӧдны челядьӧс колана ног лыддыны юӧртана, юалана, горӧдана да чуксалана сёрникузяяс.

Тӧдмӧдны сёрникузяын сюрӧса юкӧдъясӧн: подувпас да юӧрпас. Велӧдны корсьны сёрникузяысь подувпас да юӧрпас, пасйыны найӧс.

Тӧдмӧдны логическӧй ударениеӧн, петкӧдлыны сылысь коланлунсӧ. Велӧдны сёрниын вӧдитчыны логическӧй ударениеӧн, висьт да кывбур лыддигӧн тӧдчӧдны гӧлӧсӧн колана кывъяс да кывтэчасьяс: вынаджыка да гораджыка шуны тӧдчана кывъяссӧ. Велӧдны вӧчны сёрникузя шӧрын да помын дженьыдик да кузь кост.

Ышӧдны челядьӧс лӧсьӧдны грамматикаысь велӧдӧм темаяс серти уна сикас сёрникузяяс.

Велӧдны видлавны синтаксис да пунктуация боксянь сёрникузя: тӧдмавны висьталан мог да шуанног серти сёрникузя сикассӧ, висьтавны пунктуация пассӧ да кывъяслысь йитчӧмсӧ, аддзыны сюрникузя сюрӧса юкӧдъяссӧ: подувпас да юӧрпас.

Велӧдны веськӧдны дзугӧм кывъяса сёрникузяяс.

3. Шыкуд (фонетика), шыпаскуд (графика), шуанног (орфоэпия) да гижанног (орфография)

Водзö велöдны челядьöс ясыда, стöча да колана ногөн шуавны гласнöй да согласнöй шыяс, кывны да казавны найöс кывъясысь. Сёрниын шуанног дорö корöмъяс пыдди пуктöмөн колана ногөн шуавны коми шыяс.

Вынсьöдны кужанлун кывны да стöча шуавны кывйысь став шысö, казавны кывъясысь шыяс да тöдмавны налысь инсö.

Велöдны торйöдны шы да шыпас: гласнöй шыяс да шыпасъяс, согласнöй шыяс да шыпасъяс, торйöдны öта-мöдсьыс гласнöй да согласнöй шыяс, гора да гортöм согласнöй шыяс, параа да паратöм чорыд да небыд согласнöйяс; казавны тайö шыясыслысь торъялöмсö.

Тöдмöдны чорыдлун да небыдлун серти пара да паратöм согласнöйясөн, петкöдлыны налысь аслыпöлöслунсö. Велöдны пасйыны кывъясын параа небыд согласнöйяслысь небыдлунсö *я,ю,е,ё,и,ь* шыпасъясөн, параа чорыд согласнöйяслысь чорыдлунсö *а,у,о,э,і* шыпасъясөн.

Водзö велöдны рочысь пырöм *ф, х, ц* шыпаса кывъясын шуны *п, к, ч* шыяс, колана ногөн шуны *ц* шыа кывъяс да гижны найöс. Велöдны колана ногөн шуны *дз [zʹ], ти [ч], дж [з]* шыа кывъяс да гижны найöс, гижигөн öти шысö пасйыны кык шыпасөн.

Велöдны öшыбкатög гижны *ф-п, х-к,ц-ч, ц, дз, дж, ти* шыпаса кывъяс; орччöдны роч да коми шыяс, казавны налысь артманногсö, öткодълунсö да торъялöмсö.

Велöдны видлавны кывсö шы да шыпас боксянь: аддзыны слогъяс, висътавны, кымын шы да шыпас наын кылö да гижсьö, индыны гласнöйяс да согласнöйяс, чорыд да небыд параа да паратöм согласнöйяс; гора да гортöм параа да паратöм согласнöйяс.

Сөвмөдны кужанлун кыв помын да кыв шөрын пасйыны согласнөйяслысь небыдлунсө небыд пасөн (Ь). Велөдны вуджөдны небыд паса кывьяс визьысь визьө.

Вынсөдны кужанлун торйөдны *и* да *й* шыпасьяс, гижны тайө шыпасьяса кывьяс. Велөдны вуджөдны визьысь визьө *й* шыпаса кывьяс: *вайны, ва-йис*.

Төдмөдны *е, ё, ю, я* йота шыпасьяслөн аслыспөлөслунөн: кыв заводитчигөн да гласнөй бөрын тайө шыпасьясыс петкөдлөны кык шы *е-[йэ], ё-[йо], ю-[йу], я-[йа]*, параа небыд согласнөй бөрын *е, ё, ю, я* гласнөйяс индөны согласнөйяслысь небыдлунсө да петкөдлөны *[э], [о], [у], [а]* гласнөй шыяс. Велөдны гижны согласнөйяс бөрын *а-я, у-ю, о-ё, э-е, и-і* шыпасьяс, пасйыны гласнөй *[и]* шы *и* да *і* шыпасьясөн.

Төдмөдны слогөн кыз кыв юкөнөн, велөдны төдмавны слог лыдсө гласнөй серти да вуджөдны кывьяссө өти визьысь мөдө слогьясөн.

Төдмөдны ударениеөн. Велөдны кыв шуигөн өти слогсө шуны гораджыка да төдчөдны гөлөсөн.

Водзө сөвмөдны коми анбур йылысь төдөмлун, төдчөны олөмын сылысь коланлунсө. Велөдны колана ногөн шуавны шыпас нимьяс да уджавны кывкудйөн.

4. Кывсикасъяс да кыв гижанног

Төдмөдны эмакыв понятиеөн кыз предмет петкөдлысь нимөн. Велөдны *кодi?* да *мый?* юалөмьяс отсөгөн корсьны сёрникузьясы эмакывьяс. Велөдны ловтөм предмет ним дорө сувтөдны *мый?* юалөм; йөз да пемөс ним дорө сувтөдны *кодi?* юалөм. Велөдны кужөмөн пыртны сёрникузяө да сёрниө уна сикас эмакывьяс.

Төдмөдны уна да өтка лыда эмакывьясөн. Велөдны уна лыда эмакывьясын чорыд согласнөй бөрын *-яс* водзын гижны *торйөдан ь* да

небыд согласной бӱрын -яс водзын гижны *торйӱдан ь*. Велӱдны колана ногӱн вуджӱдны визьысь визьӱ торйӱдан ь да ь паса кывьяс.

Велӱдны морт нимьясын, овьясын да вичьясын гижны ыджыд пас. Тӱдмӱдны челядьӱс коми прӱзвищеясӱн. Ышӱдны челядьӱс тӱдмавны сиктса йӱзлысь прӱзвищеясӱ, туявны йӱзкостса ним-вич артманногӱс, дасьтыны проектной удж да дорйыны сийӱс ӱртьяс водзын.

Велӱдны пемӱс, кар, сикт, грезд, ю нимьяс гижны ыджыд шыпасянь. Ышӱдны челядьӱс мусерпас серти тӱдмавны Коми республикаса кар, сикт, ю нимьяс, орчӱдны роч да коми нимьяс, туявны чужан сикт (грезд) ним, дасьтыны проектной удж да петкӱдлыны классын.

Тӱдмӱдны кадакыв понятиеӱн кыз действие петкӱдлысь нимӱн. Велӱдны *мый керны? мый вӱчны? мый керӱ? мый керӱны? мый керас? мый керасны? мый керис?* юалӱмьяс серти корсьны сӱрникузяысь кадакывьяссӱ.

Тӱдмӱдны кывбердӱн кыз признак петкӱдлысь нимӱн. Велӱдны *кутшӱм?* юалӱм серти адзыны сӱрникузяысь кывбердьяссӱ. Петкӱдлыны кывбердлысь сӱрниын коланлунсӱ. Велӱдны уна боксянь серпасавны предмет да индыны признакьяс: рӱм, ыжда, судта, пасьта, мыйысь вӱчӱма да мукӱд.

Тӱдмӱдны кывбӱрӱн да сылӱн коланлунӱн: сулалӱ предмет ним бӱрын да гижсӱ торйӱн. Велӱдны кужӱмӱн пыртны сӱрниӱ кывбӱрьяс, гижигӱн предмет нимкӱд гижны торйӱн: *пу вылын, шор дорын*. Сӱрникузяяс лӱсьӱдигӱн велӱдны йитны кывьяссӱ ӱта-мӱдыскӱд кывбӱрьяс отсӱгӱн.

5. Кывлӱн тӱчас да кыв гижанног

Тӱдмӱдны ӱтвужья кывьясӱн, велӱдны вайӱдны ӱти кыввужйысь некымын ӱтвужья кыв, ӱшыбкатӱг гижны найӱс, гӱгӱрвоӱны налысь ӱткодьлунсӱ да торьялӱмсӱ. Велӱдны ӱтвужья кывьяс отсӱгӱн гӱгӱрвоӱдны кывьяслысь вежӱртассӱ.

Төдмөдны кыввужйөн кызз кывлөн медшөр юкөнөн. Велөдны аддзыны кывйысь кыввуж: орччөдны өтвужъя кывъяссө вежөртас да тэчасног серти, корсьны өткодь юкөнсө да пасйыны сійөс.

Водзө сөвмөдны челядьлысь кывворсө өтвужъя кывъясөн, велөдны кужөмөн пыртны найөс сёрниө.

6. Кыв, сылөн вежөртас да кыввор озырмөдөм.

Ышөдны челядьөс вөдитчыны сёрниын эмакывйөн, кадакывйөн, кывбердөн да кывбөрөн.

Төдмөдны паныд да матын вежөртаса кывъясөн, велөдны кужөмөн вөдитчыны наён сёрниын.

Водзө сөвмөдны челядьлысь кывворсө вотөс, пу,тшак,турун-дзоридз, лэбач, вөрса да гортса пемөс, чери, гут-гаг, паськөм нимьясөн.

Төдмөдны челядьөс важся сёянөн (ид пызя рок, азя шыд, льөм ляз); важся көм-пасьөн (көті), эмбурөн (самөвар, утюг, укват). Велөдны гөгөрвоөдөмөн пыртны сёрниө налысь нимьяссө.

Велөдны челядьөс гөгөрвоөдны кывлысь вежөртассө да кужөмөн вөдитчыны кывкудьясөн, уна вежөртаса кывъясөн лөсьөдны сёрникузяс да стөчмөдны налысь вежөртассө. Велөдны гөгөрвоөдөм пыртны сёрниө зумыд кывтэчасьяс.

Велөдны өтвывны предмет нимьяс да сетны налы өти ним (кынь, сан, вурд, мой – тайө вөрса пемөс); орччөдны предметьяс да индыны лөсвятөмсө (байдөг, дозмөр,тар – тайө пөтка, а курөг – гортса лэбач), орччөдны предметьяс да юкны найөс кык пельө (град выв пуктас да вөрса вотөс, гут-гаг да чери).

Велөдны пыртны сёрниө серпаса (изобразительной) да вуджөдан вежөртаса кывьяс, төдчөны налысь мичлунсө, стөчлунсө да коланлунсө, ышөдны челядьөс пыртны найөс сёрниө.

Водзё велөдны корсьны мөвп стөча висьталом могысь колана кывъяс да кывтэчасьяс.

Йитöда сёрни сөвмөдөм

Изложение.

Велөдны нейджыд текст серти водзвыв либө өтвыв лөсьөдөм план серти да велөдысь отсөгөн гижны изложение. Төдмөдны челядьöс изложение динө корөмьясөн, велөдны быд юкөн гижны выль визьсянь.

Велөдны сетөм юрним серти, юалөмьяс отсөгөн лөсьөдны нейджыд текст, а сэсся гижөмөн вочавидзны, сетөм план да отсөг кывъяс серти сьöрсөн-бöрсөн висьтавны лоөмтор йылысь да гижны нейджыд подробнöй изложение.

Велөдны текст помас либө шöрас содтыны некымын сёрникузя да гижны творчествоа нейджыд изложение.

Изложение текстлөн ыждаыс первой во джынйын 30 кыв, мөдын – 35-40 кыв.

Сочинение

Сөвмөдны челядьлысь индөм тема (юрним) вылө да велөдысьөн сетөм либө өтув лөсьөдөм план серти сочинение гижны кужөмлун. Төдмөдны сочинение динө корөмьясөн. Велөдны висьтавны да гижны дженьыда, стөча, тэрмасьтөг да гөгөрвоана сөмын сы йылысь, мый бура төдан. Велөдны кужөмөн йитлыны öта-мөдыскөд сёрникузяяс да текст юкөнъяс.

Водзё велөдны лөсьөдны сетөм серпас либө некымын серпас да отсөг кывъяс серти нейджыд висьт да гижны. Велөдны лөсьөдны да гижны 4-5 сёрникузяа текст-юөртөм коми кыв да мукөд урокьяс дырйи челядьөн вöчөм уджъяс йылысь, олөмын да велөдчөмын төдчана лоөмтор да ворсөм йылысь. Ышөдны челядьöс петкөдлыны ас гижөдас висьталанторйыслысь шөр мөвпсö.

Велөдны օтвѣдайтны да казавны вѳр-валысь мичлунсѳ волѳн быд кадколастѳ, экскурсия дырйи аддзылѳмтор йылысь лѳсьѳдны текст-серпас, ас кежысь наблюдайтѳм йылысь кывйѳн серпасавны да гижны некымын сѳрникузя, кывйѳн серпасавны гортса пемѳсьясѳс (пон-понпи, кань-каньпи) да дасьтыны серпаса нейджыд гижѳд.

Велөдны сетѳм серпас серти сьѳрсьѳн-бѳрсьѳн висьтавны сѳнѳ петкѳдлѳмтор йылысь да дасьтыны текст-серпас, серпасалысьлысь видзѳдлассѳ да мѳвпсѳ, сьѳлѳмкылѳмьяссѳ да ловрусѳ петкѳдлѳм могысь бѳрйыны колана кывьяс да кывтѳчасьяс.

Велөдны дасьтыны серпасьяс серти нюмсера (серамбана) нейджыд текст да висьтавны ѳртьяс водзын.

Велөдны дасьтыны пемѳсьяс йылысь мойд: чукѳрьясѳн лѳсьѳдны пемѳсьяс йылысь мойд, мойд сертиыс дасьтыны небѳг, небѳгсѳ мичаа серпасавны. Уджсѳ вѳчѳм бѳрын мойдсѳ колана ногѳн мойдны, уджсѳ петкѳдлыны-дорйыны классын.

Тѳдмѳдны пудьясянкыв аслыпѳлѳслунѳн, сетѳм тема, заводитчѳм да пом серти дасьтыны нюмсера пудьясянкыв.

Тѳдмѳдны нѳдкывлѳн аслыспѳлѳслунѳн, дасьтыны проектнѳй удж да дорйыны сйѳс.

Велөдны лѳсьѳдны сетѳм рифмуйтчысь кывьяс ѳтсѳгѳн нейджыд кывбур.

Велөдны сетѳм тема серти лѳсьѳдны текст-мѳвпалѳм, *сы вѳсна мый* да *сы понда мый* кывьясѳн кужѳмѳн йитны текстас сѳрникузяссѳ.

Тѳдмѳдны письмѳ коланлунѳн да аслыпѳлѳслунѳн, велөдны колана ногѳн гижны юѳртана письмѳ классын лѳѳмтор, велѳдчѳм да олѳм йылысь пѳч-пѳльлы, мам-батьлы да ѳртлы.

Велөдны видлавны изложениеын, сочинениеын да мукөд творческөй уджъасын паныдасьлысь тырмытөмторъяс да бырөдны найөс. Велөдны аддзыны гижөм уджъасын велөдөм правилөяс вылө öшыбкаяс да бурмөдны творчествоа уджсө, вежны гижөм текстын (сёрниын) паныдасьлысь öти и сийö жö кывъяссö лөсяланаясөн, пыртны сёрниö медся лөсялана кывъяс.

Этш төдана сёрниö велөдөм. Водзö велөдны челядьöс вежавидзөмөн сёрнитны ёртъяскөд, велөдыськөд, верстыö йөзкөд, пыртны колана кывъяс кутшөмкө могөн шыөдчигөн, төдмасигөн, янсөдчигөн, аттьöалигөн, төдса либö төдтөм мортöс чолөмалигөн.

Велөдны чолөмавны нимлунөн да праздникөн.

Велөдны колана ногөн сёрнитны телефон пыр.

Велөдны письмө гижигөн пыртны вежавидзана кывъяс.

Водзö сөвмөдны морта-морта сёрни, кужны кывзыны сийöс, кодкөд сёрнитан. Сёрнитны этш төдөмөн, гөлөсөн сёрниын колана мөвпгъяс төдчөдөмөн, шуанногөн төдчанасö петкөдлөмөн.

Велөдны видлавны этш боксянь сёрни да донъявны сийöс: шыөдчөм, өд, вежавидзөм, колана кыв гөлөсөн төдчөдөм, гөлөс вежлалөм, сёрникузя шөрын да помын сувтыштлөм, шуанног, мичлун.

Велөдны пыртны сёрниö вежавидзана кывъяс да бурсиөмгъяс:

Видза олан! Видза оланнды! Чолөм! Бур асыв! Бур лун! Бур рыт!

Аддзысьлытөдз! Став бурсö! Быд бурсö! Видза коляннды! Бур туй! Водзö волы (волöй)!

Аттьö! Ыджыл аттьö! Сьöлөмсянь аттьöала!

Чолөмала Чужан лунөн! Выль воөн! Ань лунөн!

Сиа тэныд (Тиянлы) став бурсö!

Сиа Тiянлы Кузь нэм да бур шуд!

Мичаа гижны велөдөм.

Водзö сөвмөдны челядьлысь гижан кужанлуньяс.

Велөдны гижны өти визя тетрадьö ичөт да ыджыд шыпасьяс петкөдлөм серти мичаа, өткодь кост кольөмөн, өтмоза, өтсудта, колана пөкатөн да медводдза класс серти неуна тэрыбджыка.

Велөдны гижны кывтэчасьяс да сёрникузяяс шыпасьяссö бура өтлаөдөмөн да пасьта костьяс колялөмөн. Велөдны колана ногөн йитлыны сувтлытөг шыпасьяс: об,од, до, во, ем, ум, ил, ол, ое, вл, се, ся да мукөд.

Водзö велөдны гижигөн колана ног пукавны, кужөмөн кутны тетрадь да ручка.

Ышөдны челядьöс казавны гижансер боксянь уджьясас тырмытөмторьяс да бырөдны найöс.

3 класс (68 ч.)

1. Текст. Сёрни.

Водзö сөвмөдны челядьлысь текст йылысь төдөмлунсö: тема, шөр мөвп, юрним, тэчас, өтсөг кывьяс, текстын сёрникузяяслөн өта-мөдыскөд йитчөм, текст юкөньяслөн йитчөм.

Водзö сөвмөдны текст дасьтан кужөмлуньяс: кужны юрнимавны текст да бөрйыны юрнимьяс пиысь медлөсяланасö; юрним да опорной кывьяс серти лөсьөдны текст, текстысь аддзыны опорной кывьяс, йитны өта-мөдыскөд сёрникузяяс да текст юкөньяс да мукөд. Водзö сөвмөдны текст серти план дасьтан кужөмлуньяс, велөдны план серти дасьтыны текст.

Вынсьөдны текстлөн тэчас йылысь тӧдӧмлун да кужӧмлун, текст вылын уджалігӧн велӧдны содтыны тырмытӧм юкӧн: заводитчӧм, шӧр юкӧн либӧ пом. Велӧдны дасьтыны текст иннас дзугӧм юкӧнъясысь да сёрникузясысь, мынтӧдчыны сетӧм текстын лӧсявтӧм сёрникузясысь, бӧрйыны сетӧм сёрникузясысь тема серти сӧмын лӧсяланасӧ.

Стӧчмӧдны да паськӧдны тӧдӧмлунсӧ текст сикасьяс йылысь: текст-юӧртӧм (висьталӧм), текст-серпас, текст-мӧвпалӧм. Велӧдны юалӧм вылӧ паськыда вочавидзӧмӧн дасьтыны мӧвпалана текст. Велӧдны колана ногӧн дасьтыны орччӧдӧмӧн серпасалӧм да гижны нейджыд текст-серпас.

Тӧдмӧдны текстлөн мукӧд сикасӧн (художествоа гижӧд, йӧзкостса сёрни, делӧвӧй гижӧд, наука гижӧд), аддзыны налысь ӧткодьлунсӧ да торъялӧмсӧ. Велӧдны казавны стиль боксянь текстын лӧсявтӧмторьяс. Художествоа гижӧдъяс видлалігӧн петкӧдлыны мичкывъяслысь коланлунсӧ да велӧдны вӧдитчыны наӧн текст-описание лӧсьӧдігӧн.

Велӧдны дженьдӧдны да паськӧдны текстъяс.

Велӧдны вуджӧдны рочысь комиӧ 4-5 сёрникузя висьт.

2. Сёрникузя да пунктуация пасьяс

Вынсьөдны да паськӧдны сёрникузя йылысь тӧдӧмлун. Ышӧдны челядьӧс лӧсьӧдны велӧдӧм темаяс серти уна сикас сёрникузя.

Водзӧ велӧдны аддзыны сёрникузясысь сюрӧса юкӧдъяс, тӧдмӧдны содтана юкӧдъясӧн. Велӧдны колана ногӧн юалӧмъяс ӧтсӧгӧн йитлыны сёрникузяын ӧта-мӧдыскӧд кывьяссӧ да петкӧдлыны схемаӧн, текст лӧсьӧдігӧн йитны ӧта-мӧдыскӧд кык сёрникузя.

Вынсьөдны кывтэчас йылысь тӧдӧмлун, велӧдны юалӧмъяс серти торйӧдны кывтэчасъяс, аддзыны кывтэчасысь сюрӧса да йитчан кыв.

Велөдны дженьдөдны кузь сёрникузя, юалөмьяс отсөгөн паськөдны дженьыд сёрникузя.

Водзё велөдны лөсьөдны висьталан мог да шуанног серти уна сикас сёрникузя. Велөдны торйөдны паськыд да паськөдтөм сёрникузяяс.

Велөдны веськөдны инсө дзугөм кивьяса сёрникузяяс да инсө дзугөм сёрникузяяса текст, гижигөн сёрникузя помө пуктыны колана пасьяс.

Велөдны синтаксис боксянь видлавны сёрникузя: мог серти (юөртана, юалана, чуксалана), шуанног серти (горөдана да абу горөдана), сюрөса юкөдьяс (подувпас да юөрпас), содтана юкөдьяс, сёрникузя помын пасьяс. Велөдны адзыны содтана юкөдьяссө юалөмьяс отсөгөн, сёрникузяын кивьяс костысь йитөдьяссө петкөдлыны схемаөн.

Водзё велөдны колана ногөн лыддыны сёрникузяяс, шуны юөртана, горөдана, чуксалана, юалана, эскөдана сёрникузяяс, сёрнитигөн вежлавны сёрни өдсө, төдчөдны колана кивьяс да вөчавны костьяс, төдчөдны гөлөсөн шыөдчөм петкөдлысь кывсө.

3. Шыкуд (фонетика), шыпаскуд (графика), шуанног (орфоэпия) да гижанног (орфография)

Водзё бурмөдны мича да стөч шуаланног, коми нога шуан этш. Велөдны сюся кывзыны өта-мөдөс да донъяны сёрнилысь юргөмсө.

Вынсьөдны шы да шыпас, гласнөй да согласнөй йылысь төдөмлун, найөс торйөдны кужөм. Велөдны торйөдны параа да паратөм гора да гортөм, параа да паратөм чорыд да небыд согласнөй шыяс.

Вынсьөдны согласнөйяс шыяс йылысь төдөмлун: гора да гортөм, параа да паратөм; чорыд да небыд, параа да паратөм, велөдны казавны согласнөйяслысь торьялөмсө да өткодьлунсө.

Вынсьөдны слог йылысь төдөмлун, водзё велөдны төдмавны слог лыдсө гласнөй серти да вуджөдны кивьяссө өти визысь мөдө слогьясөн. Велөдны кывбурьясын рифмуйтны өткодя юргысь слогьяс.

Велөдны гижигөн пасйыны кык *дз*-а кыв куим шыпасөн (*кыддза*), гижны орчча кык өткодь согласнөя кывъяс да кык шыпасөн пасйыны өти шы (*поводдя, мыссис*), колана ногөн гижны орчча кык торъялана небыд согласнөя кывъяс (*додьсьыс, разьсис*), вуджөдны найөс өти визьысь мөд визьө (.

Вынсьөдны параа чорыд *д,з,л,н,с,т* бөрын *і* да став мукөд согласнөй бөрын *и* гижанног. Велөдны правилөяс вылө мыджсьөмөн гөгөрвоөдны кывъяслысь гижанногсө.

Велөдны пасйыны шыяслысь небыдлунсө *е, ё, ю, я, и* шыпасьясөн, гижигөн вөдитчыны *е – э и – і* шыпасьясөн.

Вынсьөдны төдөмлунсө торйөдан *ь* да *ъ* пасьяса кывъяс гижанног йылысь, велөдны вуджөдны найөс өти визьысь мөдө.

4. Кывлөн тэчас да кыв гижанног

Водзө сөвмөдны челядылысь төдөмлунсө өтвужъя кывъяс да кыввуж йылысь. Велөдны торйөдны өтвужъя кывъяс да кыв формаяс, аддзыны сетөм кывъяс пөвстысь өтвужъя кывъяс.

Вынсьөдны кыввуж да өтвужъя кывъяс йылысь төдөмлун. Велөдны аддзыны кывъяс пөвстысь өтвужъя кывъяс да гөгөрвоөдны найөс. Төдмөдны кывдінөн.

Төдмөдны кыв вежлалан да артмөдан суффиксьясөн, гөгөрвоөдны кыв артмөдан суффиксьяслысь вежөртассө. Велөдны артмөдны суффиксьясөн кывъяс да гөгөрвоөдны налысь вежөртассө. Велөдны сетөм схема серти вайөдны колана тэчас кывъяс, видлавны тэчас серти кывъяс да пасйыны колана пасөн.

5. Кывсикасьяс да кыв гижанног

Эмакыв

Вынсьөдны челядьлысь эмакыв йылысь төдөмлун: ловъя да ловтөм эмакыв; өтка да уна лыда эмакывъяс. Велөдны индины эмакывлысь грамматика признакъяс, торйөдны эмакыв мукөд кывсикасысь, водзö паськөдны предмет петкөдлысь кывъяслысь кыв вежөртассö.

Төдмөдны вежлөг нимъясөн, вежөртасъясөн да юалөмъясөн. Велөдны юалөмъяс серти төдмавны вежлөг. Вынсьөдны эмакыв вежлөг фоомаясөн вөдитчыны кужөмлун.

Төдмөдны лыд да вежлөг петкөдлысь суффиксьясөн: уна лыда (-яс, -ян), вежлөгалан (-лөн,-лысь, -лы, -өн да мукөд). Велөдны öшыбкатөг гижны вежлөг петкөдлысь суффиксьяс.

Төдмөдны челядьöс рочысь пырөм эмакывъяс гижанногөн: кыв помын ь оз гижсьы (багатыр, январ), кык кывйысь артмөм öтлаын гижсьысь тэчас эмакывъясөн (синкым, турипув), кык кывйысь артмөм визь пыр гижсьысь тэчас эмакывъясөн (*вөр-ва*).

Төдмөдны эмакыв артмөдан суффиксьясөн, велөдны артмөдны эмакыв кадакывйысь (сөйны–сөян, велөдны–велөдысь, гижны – гижөд, вотны – вотöс, пуктыны – пуктас), эмакывйысь (ошпи, няньтор).

Водзö вынсьөдны аснимъясын ыджыд шыпас гижөм орфограмма: Эжва ю, Абъячой сикт, Инта кар, Визябөж грезд да мукөд. Велөдны туявны чужан сикт-грезд, ю, шор,ты нимъяс да дасьтыны небөг.

Кадакыв

Вынсьөдны челядьлысь кадакыв йылысь төдөмлун: вежөртас да юалөмъяс. Төдмөдны кадакывлөн лыд да кад серти вежласьөмөн, налөн вежөртасъясөн, кыв вежлалан суффиксьясөн.

Төдмөдны кадакывлөн кывпод понятиеон, велөдны юалом серти аддзыны кывподсө текстсы. Велөдны аддзыны *-ны (-ыны)* кывпод суффикс.

Төдмөдны кадакыв гижанногөн: орччөн сулалысь кык өткодь небыд согласнөя кывъяс (*лыддьө, лыддис*), орччөн сулалысь кык торъя небыд согласнөя кывъяс (*разьсьөма, разьсис*).

Кывберд

Вынсөдны кывберд да сылөн вежөртас йылысь төдөмлун. Водзө велөдны вөдитчыны сёрниын кывбердьясөн, серпаса гижөдьяс видлалігөн гөгөрвоөдны: кывбердьяс мөвпсө стөчмөдөны да коми сёрнисө мичмөдөны.

Велөдны төдчөдны кывбердлысь вежөртассө: петкөдлө рөм, ыжда, качество, көр, кад, мортлөн сям серти признакьяс; эмакывсянь кывберд дорө сувтөдны юалөм.

Велөдны артмөдны суффиксыяс отсөгөн кывбердьяс (*руд-ов, сикт-са, шуд-а, кымөр-төм*), гөгөрвоөдны паныд вежөртаса кывьяслысь суффиксыяс отсөгөн артмөмсө да вежөртассө (*вына – вынтөм, биа-битөм*).

Төдмөдны челядьөс рөм петкөдлысь өтлаын гижсьысь тэчаса кывбердьяс гижөмөн: *кельыдлөз, немьдгөрд*.

Ышөдны челядьөс орччөдны кывбердсө роч прилагательнөйкөд, казавны коми кывбердыслысь вежласьтөмлунсө.

Нимвежтас

Төдмөдны морта нимвежтасьясөн (*ме, ми, тэ, ті, сійө, найө*), гөгөрвоөдны налысь вежөртассө: сёрникузяын найө вежөны эмакывьяс.

Төдмөдны нимвежтасьяслысь кывбөрьяскөд торйөн гижанногөн: *ме дорын, на вөсна*.

Велөдны вөдитчыны сёрниын морта нимвежтасьясөн, вежны өти и сійө жө эмакывсө нимвежасөн.

6. Кыв, сылөн вежөртас да кыввор озырмөдөм

Озырмөдны велөдчысыяслысь кывворсө сёян-юан, турун-дзоридз, видз-му овмөс, көм-паськөм, чери, гут-гаг нимьясөн. Велөдны аддзыны предметьяслысь өткодьлунсө да сы серти өтувтны найөс (агас, гөр, кокан, зыр – уджалан көлуй); орчөдөмөн казавны предмет, признак да действие петкөдлысь кывьяслысь торьялөмсө (*лөз, виж, руд* – рөм петкөдлысь кывьяс, а *зиль* кыв петкөдлө мортлысь сямсө); корсьны предмет ним дорө лөсялана признак да действие.

Төдмөдны челядьөс өти да уна вежөртаса кывьясөн, велөдны пыртны найөс сёрниө. Ышөдны челядьөс төдмавны вежөртассө уна вежөртаса кывлысь кывкуд серти.

Төдмөдны челядьөс паныд вежөртаса кывьясөн (антонимьяс: *зиль-дыш*) да матын вежөртаса кывьясөн (синонимьяс: *вын, эбөс, ёнлун, эти*), петкөдлыны налысь сёрниын төдчанлунсө. Велөдны челядьөс вөдитчыны кывкудьясөн, пыртны сёрниө матын да паныд вежөртаса кывьяссө.

Төдмөдны өткодя юргысь, но вежөртас боксяныыс торьялана кывьясөн – омонимьясөн (*көса* - кыөм юрси, *көса* – лыа бөж), велөдны колана ногөн пыртны найөс сёрниө.

Төдмөдны зумыд кывтэчасьясөн, ышөдны найөс пыртны сёрниө.

Вочасөн пыртны челядь сёрниө веськыд да вуджөдан вежөртаса кывьяс, уна вежөртаса кывьяс, омонимьяс, зумыд кывтэчасьяс да орчөдөмьяс.

Йитөда сёрни сөвмөдөм

Водзө бурмөдны челядьлысь морта-морт сёрни (диалог), кужны ас кежысь юавны лоөмтор, аддзылөмтор да лыддьөмтор йылысь, кужөмөн вочавидзны юалөм вылө да стөчмөдны мөвпсө.

Ышодны челядьӧс лӧсьӧдны неыджыд висьтъяс да мойдъяс ас кежысь да велӧдысьӧн сетӧм тема серти.

Велӧдны челядьӧс донъявны ёртлысь висьталӧмсӧ, петкӧдлыны висьталантор дінас ассьыныс видзӧдлассӧ.

Предметъяс да ывлавывса петкӧдчӧмъяс серпасалӧм.

Изложение

Водзӧ велӧдны гижны подробнӧй, дженьдӧдӧмӧн, творчества да текст юкӧнъяс бӧрйӧмӧн изложение, гижигӧн текст юкӧнъяссӧ петкӧдлыны выль визьсянь.

Велӧдны ас кывйӧн висьтавны сетӧм текст серти да гӧгӧрвоӧдны висьтыслысь сюрӧссӧ, челядькӧд ӧтвыв лӧсьӧдны план да гижны подробнӧй изложение. Мӧд во джынйын велӧдны ас кежысь лӧсьӧдны план да сы серти гижны изложение.

Велӧдны лӧсьӧдны кывзӧм да ас кежын лыддьӧм текст дорӧ план, план вылӧ мыджсьӧмӧн дженьдӧдны текстсӧ да гижны изложение.

Велӧдны план серти сьӧрсьӧн-бӧрсьӧн гижӧмӧн висьтавны лоӧмтор йылысь да содтыны текстлысь помсӧ.

Изложение текстлӧн ӧти во джынйын ыдждаыс 50-60 кыв, мӧдын – 60-70 кыв.

Сочинение

Водзӧ бурмӧдны челядьлысь ас гижӧд дасьтыны кужӧмлун.

Велӧдны висьтавны олӧмын лоӧмтор йылысь, тема да план серти гижны текст-ноӧртӧм.

Велӧдны лӧсьӧдны небӧгын сетӧм сюжета серпасъяс серти висьт да гижны сочинение.

Водзё велөдны дасьтыны да гижны серпасалөм да мөвпалөм пыртөмөн юөртана текст,

Вынсөдны текст-серпас дасьтан кужөмлун. Велөдны челядьөс корсьны да чукөртны сетөм тема серти колана материал, бөрйыны стөч мичкывъяс, наблюдайтны волөн быд кадө вөр-валысь мичлунсө, вежсьөмсө да вөчны колана пасйөдъяс. Велөдны дасьтыны текст-серпас ывлавыв өтьведайтөм серти.

Велөдны лөсьөдны коми кыв урокъяс вылын велөдөм темаяс вылө мыджсьөмөн текст-мөвпалөм да наука гижөд (Кор сёрникузя помын колө пуктыны горөдан пас? Мыйла колө велөдны нимвежтас?), правилөөн подулалөмөн висьтавны кыв гижанног йылысь да гөгөвоөдны орфограммасө (Мыйла *пемыдгөрд* кыв гижсьө отлаын?). Велөдны висьтавны ас кывйөн мукөд урокъяс вылын велөдантор йылысь.

Төдмөдны челядьөс уна сикас текстъясөн, велөдны лөсьөдны: висьт, шемөсмөдана лоөмтор (аддзылөмтор) да пемөсьяс йылысь мойд, кывбур; морта-морт сёрни сяма текст. Водзё велөдны дасьтыны мог серти разнөй жанра текстъяс: чолөмалөм да бурсиөм, аттьөалөм, юөртөм, письмө да адрес гижөм, корөм, юалөм, шыөдчөм, мыйкө вөчны велөдөм (инструкция), өлөдөм (запрет), вөзйөм. Петкөдлыны уна жанра текстъяслысь морт олөмын төдчанлунсө да коланлунсө.

Велөдны дасьтыны школаын либө классын гажөдчөм вылө мам-батьлы, пөль-пөчлы корана текст, нимлун вылө ёртөс корөм могысь текст-корөм.

Водзё велөдны кужөмөн чолөмавны кодөскө да лөсьөдны чолөмалан текст.

Велөдны лөсьөдны лыддысян уроккөд йитөдын шөр геройөс донъялан гижөд.

Ышөдны челядьөс видлавны ас гижөм текстъяс да бырөдны лөсьөдөм гижөдъясысь сёрни боксянь тырмытөмторьяссө.

Этш тōдана сёрниō велōдōм

Водзō вōдитчыны сёрниын вежавидзана кывъясōн.

Водзō велōдны челядьōс вежавидзōмōн чолōмасьны, янсōдчыны, прōща корны. Вōдитчыны морта-морта сёрниын вежавидзана кывъясōн.

Велōдны этш тōдана кывъясōн корны ёртōс либō мукōд мортōс мыйкō вōчны.

Велōдны дасьтыны чолōмалана гижōд, бōрйыны мортлы лōсялана бурсиōмъяс, велōдны чолōмавны мам-батьōс, пōль-пōчōс, ёртōс, велōдысьōс.

Мичаа гижны велōдōм

Водзō бурмōдны челядьлысь колана ног гижан кужōмлун, коми кыв урок вылын нуōдны мичаа гижны велōдан уджъяс (10-15 минута чōж).

Челядьлысь гижан о̄д содтōм могысь водзō нуōдны уна сикас гижан удж, велōдны колана ногōн йитлыны кывйын шыпасъяссō. Велōдны казавны тетрадьō да дōска вылō гижигōн тырмытōмторъяссō да гōгōрвоōдны найōс, индыны налысь помкасō.

Водзō велōдны гижны кывъяс, сёрникузяяс да текст печатнōй шыпаса гижōд вылō видзōдōмōн, гижансер боксянь колана ногōн, мичаа гижны кылōм серти уна сикас диктант.

4 класс (68 ч.)

Уджтасō пырōны татшōм юкōнувъяс:

- кыв понятиесōн тōдмōдан система: фонетика (коми гижōд кывлōн шыкуд) да орфоэпия (шуансям), графика (шыпаскуд), кывтэчас (морфемика)

да кыв артмём, морфология да синтаксис, кыввор (лексика) да фразеология; понятиеясён тёдмёдан система,

- орфография (кывъяс гижанног) да пунктуация;
- сёрни сөвмөдём.

Челядь тёдмасьёны коми гижөд кыв нормаясён, фонетикаысь медшөр юөръясён, шыясён да на артманногён, некымын кывсикасён да налён торъялём петкөдчёмён, сёрникузя сикасьясён да на тэчасён, пунктуация правилёясён, кывъяс гижанногён да орфограмма сикасьясён

Уджтасыс артмёма вит ыджыд юкёнысь: «Сёрни. Текст», «Сёрникузя», «Шы да шыпас», «Кывсикасьяс», «Кывтэчас да кыв артмём». Кывлысь вежөртасё гөгөвоөдём да кыввор озырмөдём вылын уджыс нуөдсьё быд урок вылын. Велөдан темаяссё сетёма сёрсьён-бёрсьён, колана артын (систематичность да концентризм принцип серти). Кыв материалсё сетёма өта-мөд вылас подулалёмён да топыд йитёдын. Юкөнъяссё да темаяссё топыд йитёдын велөдөмыс сетё велөдчысьялы позянлун гөгөрвоны чужан кывйыслысь системасё.

Велөдём могысь вөзйёма татшём темаяс: «Матын вежөртаса кывъяс», «Паныд вежөртаса кывъяс», «Кыв вежөртас», «Вуджөдан вежөртаса кывъяс», «Серпасалан кывъяс», «Өткодя юргысь кывъяс», «Зумыд кывтэчасъяс».

Кывсикас велөдан материалсё сетёма сёрсьён-бёрсьён, өта-мөд вылас мыджсьёмён. Челядь тёдмасьёны татшём кывсикасьясён: эмакыв, кадакыв, кывберд, кывбөр, нимвежтас; велөдчёны торйөдны найос өта-мөдсьыс. «Сёрникузя» тема велөдигён тёдмасьёны кывйитөдъясён.

«Кывлөн тэчас» темакөд йитёдын челядь тёдмасьёны өтвужъя кывъясён, кыв артмөдан да кыв вежлалан суффиксьясён. Тайё кужөмлуныс отсалас гөгөрвоөдны кывъяслысь вежөртассё, кывсикасьяс костын йитчөмсё, налысь артманногсё да вежласьёмсё, кывъяслысь гижанногсё.

Тодчанаон лоо «Сёрникузя» тема. Нельод классын челядь тодмасьоны отсяма юкодьяса сёрникузясон, велодчоны корсьны да лосьодны тодчанлун да юалом серти отсяма юкодьясон кывйитодон да кывйитодьястог сёрникузяс, гижигон отсяма юкодьяссө торйодны чутикон. Во помас челядь тодмасьоны сложной сёрникузясон, велодчоны торйодны протой сёрникузя сложнойысь.

Чужан кыв велодигон нуодсьо уна сикас удж сы могысь, медым совмодны челядьлысь мывкылдунсө, вежорсө да сюсьлунсө. Коми кыв урокьяс вылын небогысь уджьяс вочигон челядь велодчоны туявны фонетикаын да грамматикаын уна сикас петкодчомсө, гогорвоодоны кывьяслысь гижанногсө да подулалоны правилоясон. Кывлысь гижанног да орфография правилоясон тодмасигон челядьлон совмоны удж сикасьяс вочан кужомлуньяс.

Велодчысьяс вочасон тодмасьоны небогын сетом рубрика-пасьясон, гогорвоодоны быд уджлысь могсө да коланлунсө. Вочасон челядьлон совмо велодчыны кужомлуныс: велалоны пуктыны ас водзас колана велодчан могьяс да гогорвоны налысь коланлунсө, вочны (планируйтны) да донъявны ас вочом уджсө, быд удж вочны съолөмсянь да венны паныдасьлысь съокылдуньяс.

Ония кадө школа водзын шор могыс – совмодны челядьлысь чужан кывйон сёрниын водитчан позянлун йылысь тодомлун (коммуникативной компетенция). Тайо могсө олөмө портөм могысь уджатасө пыртөма «Сёрни совмөдом» юкон.

«Шы да шыпас», «Кывсикас», «Кывлон тэчас», «Сёрникузя» темаяс оти йитодын велодигон челядь гогорвоодоны абстрактной грамматика понятиеяс. Понятиеяссө, кыв да сёрникузя артманногсө, орфография правилояссө пыдисянджык гогорвоны отсалоны уна сикас схемаяс-модельяс, таблицаяс, отсаян пасьяс. Воысь воо челядь велалоны пыртны сёрнио грамматика терминьяс, водитчоны наон коланаинын. Тадзи совмо

велӧдчысьяслӧн коми кыв система йылысь тӧдӧмлун (языкӧвӧй компетенция).

«Сӧрни. Текст» юкӧн сетӧ ыджыд позянлун мукӧд темаяс велӧдӱгӧн сӧвмӧдны челядьлысь йитӧда сӧрни. Текст серти уджъяс отсалӧны ас кежысь дасьтыны уна сикас гижӧд (текст-юӧртӧм, текст-серпас, текст-мӧвпалӧм), колана ногӧн йитлыны текстын сӧрникузяяс.

Грамматика темаяс велӧдӱгӧн челядьлӧн вочасӧн содӧ текст йылысь тӧдӧмлуныс: гижӧда да гижтӧм сӧрни, ӧтка да морта-морта сӧрни, художествоа да наука гижӧд, тема, шӧр мӧвп, юрним, тэчас да мукӧд. Текст признакъясӧн челядь мӧдасны вӧдитчыны коми кыв да лыддысян урокъяс вылын сӧрни сӧвмӧдан уджъяс котыртӱгӧн.

Роч кывйӧ велӧдӧмкӧд ӧтвыв мунӧ удж велӧдчысьяслысь гижӧмсӧ бурмӧдӧм могысь.

Коми кыв урокъяс мунӧны челядьӧс сӧвмӧдан-велӧдан уна сикас методӧн. Урокыс нуӧдсьӧ сӧдзи, медым уджъяс вӧчӧм бӧрын челядь асьныс босьтисны выль тӧдӧмлун. Челядь велӧдыськӧд ӧтув сувтӧдӧны уджалан могъяс, формулируйӧны уроклысь тема, корсьӧны проблемысь петан туйяс, велӧдчӧны донъявны ас вӧчӧм удж.

Коми кыв велӧдӱгӧн пуктам мог: велӧдны ӧтув, котырӧн да параӧн (ӧрта-ӧрткӧд) уджавны, котырӧн вӧчны таорчествоа уджъяс (сы лыдын ичӧтик проекта уджъяс). Котыра уджыс сӧвмӧдӧ челядьлысь ӧта-мӧдыскӧд сӧгласӧн уджалӧм, ӧти кывйӧ воӧдчӧм, ӧртлысь мӧвпалӧмсӧ пыдди пуктӧм да сылысь уджсӧ донъялӧм, ӧтув удж серти кывкӧртӧдавны кужӧм.

Урок вылын вичмӧдсьӧ кад асшӧр уджлы. Ас кежысь уджъяс позьӧ вӧзйыны и «Коми кыв» небӧгысь, и «Дидактической материал» пособиесы.

Асшӧр уджъяс котыртӱгӧн велӧдам челядьӧс колана ногӧн вӧдитчыны индӧдъясӧн да корӧмъясӧн. «Коми кыв» велӧдчан небӧгъясын рубрикаяс отсӧгӧн кужны гӧгӧрвоӧдны удж сикассӧ, удж вӧчан могсӧ да ас кежысь вӧчны уджъяссӧ. Небӧг помын сетӧм индӧдъяс серти уджъяссыс

сетöны позянлун сьöрсöн-бöрсöн да мöвпалöмöн вöчны грамматикаысь быд удж.

Грамматика темаяс велöдiгöн мöдпöвсталам велöдöмторсö, выльнас тöдмасигöн косавлам тöдса тема дорö да мыджсям сы вылö.

Ичöт классьясын нуöдсьöны велöдана да челядьлысь тöдöмлунсö прöверитан уджьяс: видзöдöмöн гижöм, кылана диктант, видзöдана диктант, юрвежөр серти гижöм, гөгөрвоöдана диктант, «Ачым доньяла уджöс» диктант да мукöд.

Тöдöмлуньяс доньялöм могысь нуöдсьöны доньялан дактантъяс (грамматикаысь уджьясöн) да 1 доньялан изложение. Текстьяссö пыртöма программаö.(Позьö вöдитчыны: Диктантъяс 2-4 классьясын гижöм вылö /Лöсьöдiс С.Н.Терентьева.- Сыктывкар, ООО «Анбур», 2010).

Коми кыв урокьяс кындзи нуöдсьöны сёрни сöвмöдан урокьяс. Челядь велöдчöны гижны изложение да сочинение.

Челядь велöдчöны видлавны петкöдлöм серти да ас кежын гижöда уджьяс да индыны тырмытöмторьяс, бырöдны гижöда уджьясын велöдöм правилöяс вылö öшыбкаяс, гижöм текстын (сёрниын) вежны унаысь паныдысьлысь öти и сийö жö кывсö лöсялана кывьясöн, сёрниö пыртны медея лöсялана кывьяс да кывтэчасьяс, велöдчöны вöдитчыны кывкудйöн.

Велöдöмыс мунö проблемно-диалогöвöй да протуктивнöй лыддьысьöм технологияяс отсöгöн.

Велöдчысьяслысь сёрнитан да гижан сямлун доньялан индöдьяс сетöма «Система оценивания...» торья документын.

Коми кыв кузя тематическöй план.

1 класс (99 ч)

№ п/п	Раздел юкӧнлӧн ним (часлӧн лыд)	Темалӧн ним	Часлӧн лыд
1.	Анбурводзвывса кадколаст (10 час)	Видза олан школа! «Сёрни» понятиеӧн тӧдмасьӧм.	1 ч
		Велӧдчан кӧлуй. Предмет нимъяс.	1 ч
		Сёрни да кыв понятие вынсьӧдӧм. Действие нимъяс.	1 ч
		Кыв йылысь тӧдӧмлунъяс паськӧдӧм. Признак нимъяс.	1 ч
		Сёрникузяӧн тӧдмасьӧм.	1 ч
		Вӧрса пемӧсьяс да гут-гаг. Слог.	1 ч
		Гортса пемӧсьяс. Согласнӧй да гласнӧй шыяс. Лунся режим. Шыяс боксянь кыв видлалӧм.	1 ч
		Керка пытшкӧс. Керка пытшкӧсса кӧлуй.	1 ч
		Удж да уджалан кӧлуй. Матӧгӧрса олӧмкӧд тӧдмасьӧм.	2 ч
		2.	Анбурдырся кадколаст. (78 час)
Оо шыпасъяс.	1 ч		
Уу шыпасъяс.	1 ч		
Ии шыпасъяс.	1 ч		
I шыпас. И да i шыпасъяс.	1 ч		
Ыы шыпасъяс	1 ч		
Ээ шыпасъяс	1 ч		
Ӧӧ шыпасъяс.	1 ч		
Гласнӧй шыпасъяс вынсьӧдӧм.	1 ч		
Нн шыпасъяс.	2 ч		

	Сс шыпасъяс.	2 ч
	Кк шыпасъяс.	1 ч
	Кк шыпасъяс.	1 ч
	Мм шыпасъяс.	2 ч
	Зз шыпасъяс	2 ч
	Рр шыпасъяс.	2 ч
	Шш шыпасъяс	2 ч
	Бб шыпасъяс.	2 ч
	Дд шыпасъяс.	2 ч
	Тт шыпасъяс.	2 ч
	Вв шыпасъяс.	2 ч
	Йй шыпасъяс	2 ч
	Пп шыпасъяс.	2 ч
	Лл шыпасъяс.	2 ч
	Л шыпас да [л] шы вынсьөдөм.	1 ч
	Небыд да чорыд согласнөйяс.	1 ч
	Ее шыпасъяс.	2 ч
	Е шыпас вынсьөдөм.	1 ч
	Небыд пас кыв помын.	1 ч
	Небыд пас кыв шөрын.	1 ч
	Небыд пас шыпас вынсьөдөм.	2 ч
	Гг шыпасъяс.	1 ч
	Я шыпас кыв водзын.	1 ч
	Я шыпас согласнөйяс бөрын.	1 ч
	Велөдөм шыпасъяс вынсьөдөм вылө уджъяс.	1 ч
	Юю шыпас кыв водзын	1 ч
	Ю шыпас согласнөйяс бөрын.	1 ч
	Ёё шыпасъяс кыв водзын.	1 ч

		Ё шыпас согласнойяс бӱрын.	1 ч
		Тӱдӱмлуньяс вынсьӱдӱм.	1 ч
		Жж шыпасьяс.	1 ч
		Ж шыпас вынсьӱдӱм.	1 ч
		Чч шыпас да шы.	1 ч
		Велӱдӱм шыпасьяс вынсьӱдӱм.	1 ч
		Торйӱдан небыд пас.	1 ч
		Торйӱдан чорыд пас.	1 ч
		Ъ да ь пасьяс вылӱ вынсьӱдӱм уджьяс.	1 ч
		Дж шы да шыпас	2 ч
		Дз шы да шыпас.	2 ч
		Велӱдӱм шыпасьяс вынсьӱдӱм.	1 ч
		Кык ддз-а кывьяс.	1 ч
		Кык ддз-а кывьяс вынсьӱдӱм.	1 ч
		Тш шы да шыпас.	1 ч
		Тш, дж кывьясын ь да ь пасьяс.	1 ч
		Фф шыпасьяс.	1 ч
		Цц шыпасьяс.	1 ч
		Ц да Ч шыпаса кывьяс вынсьӱдӱм.	1 ч
		Хх шыпасьяс.	1 ч
		К да Х шыпаса кывьяс.	1 ч
		Щщ шыпасьяс	1 ч
		Велӱдӱм шыяс да шыпасьяс вынсьӱдӱм вылӱ уджьяс.	1 ч
3.	Коми кыв книга серти уджьяс. (11 час)	Сӱрникузя .	1 ч
		Сӱрни.	1 ч
		Бӱджыд пассянь кывьяс гижӱм.	2 ч

		Гласнӧй да согласнӧй шыяс да шыпасъяс. Гласнӧй шыпас да слог.	1 ч
		Контрольнӧй диктант содтӧд уджӧн..	1 ч
		Предмет нимъяс.	1 ч
		Висът артмӧдӧм вылын удж. Тулыс.	1 ч
		О да Ё шыпаса кывъяс.	1 ч
		І да и шыпаса кывъяс.	1 ч
		Велӧдӧм тема вынсьӧдӧм вылӧ удж.	1 ч

Коми кыв кузя тематическӧй план.

2 класс (68 ч).

№ п/п	Раздел юкӧнлӧн ним (часлӧн лыд)	Темалӧн ним	Часлӧн лыд
1.	Сёрни (2час.)	Сёрни. Ётка да морт –морт сёрни.	1 ч
		Гижӧда да гижтӧм сёрни	1 ч
2.	Кыв, сёрникузя да текст (4 час.)	Кыв, сёрникузя да сёрни. Сёрникузя.	1 ч
		Проверочнӧй удж. Диктант «Арын»	1 ч
		Текст. Текстлӧн тема, шӧр мӧвп, тэчас. Юрним	1 ч
		Текстлӧн сикасъяс.	1 ч
3.	Кывтэчас да сёрникузя	Кывтэчас. Сёрникузя.	1 ч
		Сёрни сӧвмӧдан урок. « Пу кор	1 ч

	(7 час.)	гылалан кад» тема серти текст – серпас лóсьóдóм.	
		Сёрникузя сикасьяс .Юóртана, юалана да чуксалана сёрникузяяс	1 ч
		Горóдана да абу горóдана сёрникузяяс.	1 ч
		Подувпас. Юóрпас.	1 ч
		Сёрникузяын сюрóса да содтана юкóдьяс.	1 ч
		Óлóдан диктант «Оз вотÍгөн».	1 ч
4.	Шы да шыпас (32 час.)	Шы да шыпас.Анбур.	1 ч
		Гласнóй шыяс да шыпасьяс.	1 ч
		Согласнóй шыяс да шыпасьяс. Гора да гортóм согласнóй шыяс.	1 ч
		Шы да шыпасьяс вылó вынсьóдóм уджьяс.	1 ч
		Доньялан диктант «Вуграсигóн».	1 ч
		Слог.	1 ч
		Кывьяс визьысь визьó вуджóдóм. Й шыпаса кывьяс визьысь визьó вуджóдóм.	1 ч
		Сёрни сóвмóдан урок. Наблюдайтóм серти «Войвылó воис тóв» нима текст лóсьóдóм.	1 ч
		Параа чорыд да небыд согласнóйяс.	1 ч
		Небыд пас(ь) кыв помын да кыв шóрын.	1 ч

	Небыд пас кыв помын да шóрын.	1 ч
	Небыд паса кывъяс визъысь визьó вуджóдóм.	1 ч
	Öлöдан диктант «Кысуклы гажа».	1 ч
	Е, Ё, Ю, Я – йота гласнóйяс.	1 ч
	Согласнóй бóрын А да Я шыпасъяс гижóм.	1 ч
	Согласнóй бóрын У да Ю шыпасъяс гижóм.	1 ч
	А да Я, У да Ю шыпасъяса кывъяс вынсьöдóм вылö уджъяс.	1 ч
	Донъялан диктант. «Тöв»	1 ч
	Согласнóй бóрын О да Ё шыпасъяс гижóм	1 ч
	Согласнóйяс бóрын Э да Е шыпасъяс гижóм	2 ч
	Согласнóяс бóрын И да І шыпасъяс гижóм.	2 ч
	Сёрни сóвмóдан урок. Творчествoa изложение гижóм «Сюзьпи»	1 ч
	Öшыбкаяс вылын удж. Согласнóй бóрын А-Я, У-Ю, О-Ё, Э-Е шыпасъяс гижанног вынсьöдóм. сóвмóдóм, тóдóмлунъяс вынсьöдóм.	1 ч
	Дз шыа кывъяс. Дз шыа кывъяс визъысь визьö вуджодом.	1 ч

		Дж шыа кывъяс. Дж шыа кывъяс визысь визьо вуджомом.	1 ч
		Тш шыа кывъяс. Тш шыа кывъяс визысь визьо вуджомом.	1 ч
		П да Ф шыпаса кывъяс.	1 ч
		К да Х шыпаса кывъяс.	1 ч
		Ч да Ц ,Щ шыпаса кывъяс.	1 ч
		Донъялан диктант «Ӧтка юсь».	1 ч
5.	Кывсикасъяс. (18 час.)	Предмет, действие да признак нимъяс.	1 ч
		Эмакыв.	1 ч
		Эмакывлӧн лыд. Ъ да Ъ торйӧдан пасъяс.	1 ч
		Торйӧдан Ъ да Ъ паса кывъяс визысь визьӧ вуджӧдӧм.	1 ч
		Морт нимъясын, овъясин да вичъясин ыджыд шыпас. Йӧзкостса ним-вичъяс.	1 ч
		Пемӧс нимъясин ыджыд шыпас.	1 ч
		Кар, сикт, грезд, ю нимъясин ыджыд шыпас	1 ч
		Ыджыд шыпаса кывъяс вынсьӧдӧм вылӧ уджъяс.	1 ч
		Донъялан диктант «Уджач турӧб»	1 ч
		Кадакыв.	1 ч
		С.С.Серпас серти висът лӧсьӧдӧм «Тулысын»	1 ч
		Кадакыв.	1 ч
		Кывберд.	1 ч

		Кывберд йылысь тóдóмлуньяс вынсьóдóм	1 ч
		Кывбóр.	1 ч
		Кывсикасьяс йылысь тóдóмлун вынсьóдóм	1 ч
		Промежуточной аттестация. Диктант «Тулысын»	1 ч
		Öшыбкаяс вылын удж. Кывсикасьяс йылысь тóдóмлун вынсьóдóм	1 ч
6.	Öтвужья кывьяс. (3 час.)	Öтвужья кывьяс	1 ч
		Кыввуж – кывлón медшóр юкón.	1 ч
		Öтвужья кывьяс тема вынсьóдóм.	1 ч
7.	Тóдóмлуньяс повторитóm. (2час.)	Тóдóмлуньяс повторитóm.	2 ч

Коми кыв кузя тематическóй план.

3 класс (68 ч).

№п/п	Раздел юкónлón ним(часлón лыд.)	Урок темалón ним.	Часлón лыд
1	Сёрни.Текст. (2 час.)	Сёрни. Текст.	1ч
		Кыв,сёрникузя да текст. Шыóдчóm.	1ч
2	Кыв да сылón вежóртас.	Кыв вежóртас. Матын да паныд вежóртаса кывьяс.	1ч

	(2 час.)	Проверочной диктант «Эжва»	1ч
3	Кывтэчас. Сёрникузя. (8 час.)	Сёрникузя сикасьяс да налөн шуанног.	1ч
		Сёрникузяын сюрёса да содтана юкөдъяс. Паськөдөм да паськөдтөм сёрникузяяс.	1ч
		Текстын сёрникузяяслөн йитчөм.	1ч
		С.С. Сочинение «Ар».	1ч
		Кывтэчас да сёрникузя.	1ч
		С.С.Изложение «Выль чой-вокъяскөд»	1ч
		Мый төдмалін? Мыйё велалін?(Обобщающöй урок)	1ч
		Диктант «Арся пармаын» заданиеөн.	1ч
4	Шы да шыпас.Кыв гижанног. (8 час.)	А-я,у-ю, э-е,и-í шыпасъяс гижөм.	1ч
		Кык дз-а кывъяс.	1ч
		Орччөн сулалысь кык өткодь небыд согласнöя кывъяс.	1ч
		Орччөн сулалысь абу өткодь небыд согласнöя кывъяс.	1ч
		Рочысь пырөм эмакывъяс гижанног.	1ч

		С.С.Изложение «Төдтөм звер»	1ч
		Мый төдмалін? Мыйө велалін? (Обобщающöй урок)	1ч
		Диктант «Лөнъ рыт» заданиеөн.	1ч
5	Кывлөн тэчас. (6 час.)	Кывлөн тэчас.Кыввуж.	1ч
		Кыв вежлалан суффиксьяс.	1ч
		Кыв артмөдан суффиксьяс.	1ч
		Кывдін да сылөн тэчас.	1ч
		Мый төдмалін? Мыйө велалін? (Обобщающöй урок)	1ч
		Диктант «Көч гөснеч»заданиеөн.	1ч
6	Эмакыв. (15 час.)	Эмакывлөн вежөртас. Ловъя да ловтөм эмакывьяс.	1ч
		Эмакывлөн аснимьяс да абу аснимьяс.	1ч
		Эмакывлөн лыд.	1ч
		Полугодөвөй контрольной удж. Списывайтөм « Гулюөс бур-дөдөм»	1ч
		Эмакывьяскөд кывбөрьяс гижөм.	1ч
		Эмакывлөн вежлөг да кыв вежлалан суффиксьяс.	1ч
		Эмакывлөн вежлөг серти	1ч

		вежласьём.	
		С.С.Изложение «Бөрья тшак»	1ч
		Эмакывлөн уна лыда да вежлөг суффиксьяс.	1ч
		Эмакыв вежлөг суффиксьясын Ы, ө шыпас.	1ч
		Тэчаса эмакывьяс да налөн гижанног.	1 ч
		Визьтор пыр гижан тэчаса эмакывьяс.	1 ч
		Эмакывьяслөн суффиксьяс отсөгөн артмём.	1ч.
		Мый тёдмалін? Мыйö велалін? (Обобщающöй урок)	1ч
		Диктант «Пöль –пöч»	1ч
7	Кыв да сылөн вежортас. (3 час.)	Уна да вуджөдан вежортаса кывьяс.	1ч
		Откодя юргысь кывьяс.	1ч
		Зумыд кывтэчасьяс.	1ч
8	Нимвежтас. (5 час.)	Нимвежтаслөн вежортас. Нимвежтаскөд кывбөрьяс гижём.	1ч
		С.С.Сочинение «Грезд тöлын».	1ч

		Морта –морт сёрни.	1ч
		Мый тӧдмалін? Мыйӧ велалін? (Обобщающӧй урок)	1 ч
		Диктант « Вӧр керка»заданиеӧн.	1ч
9	Кадакыв. (7 час.)	Кадакывлӧн вежӧртас. Кадакыв- лӧн лыд серти вежласьӧм.	1ч
		Кадакывлӧн кад серти вежласьӧм.	1ч
		Онӧя када да колян када кадакывъяс.	1ч
		Локтан када кадакывъяс.	1ч
		Кывпод – кадакывлӧн вежласьтӧм форма.	1ч
		Мый тӧдмалін? Мыйӧ велалін? (Обобщающӧй урок)	1ч
		Диктант «Гожся видз»заданиеӧн.	1ч
10	Кывберд. (8 час.)	Кывбердлӧн вежӧртас, аслыс- пӧлӧслун да текстын тӧдчанлун.	1ч
		С.С.Изложение «Ябыръяс»	1ч
		Текст –серпас да текст- мӧвпалӧм.	1ч
		Кывбердлӧн тэчас да артманног.	1ч
		С.С Сочинение «Тулыс» гижӧм.	1ч

		Кывбердлӧн коланлун да артманног.Форма артмӧдан – джык суффикс.	1ч
		Мый тӧдмалӧн? Мыйӧ велалӧн? (Обобщающӧй урок)	1ч
		Диктант «Вӧркань» заданиеӧн.	1ч
11	Велӧдӧмтор вынсьӧдӧм да мӧдпӧвсталӧм. (4 час.)	Кывтэчас. Сӧрникузя.	1ч
		Кывсикасьяс:Эмакыв,нимвежтас, кадакыв,кывберд.	1ч
		Промежуточнӧй аттестация. Диктант «Тулыс» заданиеӧн.	1ч
		Матын да паныд вежӧртаса кывъяс.	1 ч

Коми кыв кузя тематическӧй план.

4 класс (68 ч).

№ п/п	Раздел юкӧнлӧн ним (часлӧн лыд)	Урок темалӧн ним	Часлӧн лыд
1.	Сӧрникузя, сӧрни да текст. (9 час.)	Сӧрникузя сикасьяс.	1ч
		Текст.Паськыд да векныд тема.	1ч
		Текст сикасьяс.	1ч

		С.С. Изложение гижӧм. «Турияс»	1ч
		Художествоа да наука гижӧдьяс.	1ч
		Проверочной диктант «Пелысь» заданиеӧн.	1ч
		Текст –серпас.	1 ч
		С.С.Серпас серти «Зарни ар» текст лӧсьӧдӧм да гижӧм.	2ч
2.	Сӧрникузя (6 час.)	Грамматика подув. Сюрӧса да содтана юкӧдьяс.	1ч
		Кывтӧчас да сӧрникузя.	1ч
		Ӧтсыма юкӧдьяс костын чутӧк. Ӧтсыма юкӧдьяса костын да,и кывйитӧдьяс.	1ч
		Ӧтсыма юкӧдьяс костын а, но кывйитӧдьяс.	1ч
		Тӧдӧмлун да кужанлун вынсьӧдан урок.	1ч
		Доньялан диктант «Уджач турӧб» заданиеӧн.	1ч
3.	Шы да шыпас. (6 час.)	Гласной до согласной. Чорыд да небыд согласнойяс. Гора да гортӧм согласнойяс.	1ч
		Е, ё, ю, я – йота гласнойяс. Е. ё . ю, я, и, ь шыпасьясӧн небыдлун	1ч

		пасйӧм.	
		Коми да роч кывйын шыяс. Ударение да шуанног орччӧдӧм.	1ч
		Согласнӧйяскӧд и да í шыпасъяс гижӧм.	1ч
		Ь да Ъ торйӧдан пасъяс. Ъ – небыдлун петкӧдлан пас.	1ч
		Диктант «Мича тундра» заданиеӧн.	1ч
4.	Кывлӧн тэчас. (6 час.)	Кыввуж.Ӧтвужъя кывъяс да кыв формаяс. Кыввужйын содтана Й,К,М,Т шыяс.	1ч
		Кывдін да кыв вежлалан суффиксъяс.	1ч
		С.С.Творчествоа изложение «Чери кыйысь ош» гижӧм.	1ч
		Кыв артмӧдан суффиксъяс.	1ч
		Тэчас сертиыс кыв видлалӧм.	1ч
		Кывлӧн тэчас серти кывкӧрталана урок.	1ч
5.Кывсикасъяс (36час.)			
5.1	Эмакыв. (8 час.)	Эмакыв. Эмакывлӧн вежӧртас.	1ч
		Эмакывлӧн нимтан, асалан,босьтан, сетан	1ч

		вежлӧгъяс.	
		Керан да керанторья вежлӧгъяс.	1ч
		Ӗтвывтан, торйӧдан да могман вежлӧгъяс.	1ч
		Ина, петан, пыран вежлӧгъяс.	1ч
		Матыстчан, ылыстчан, вуджан, воан вежлӧгъяс.	1ч
		Полугодовӧй контрольной удж. Диктант «Гӧрба ныра лӧбач» заданиеясӧн.	1ч
		Тӧдӧмлун да кужӧмлун вынсьӧдӧм. Ӗшыбкаяс вылын удж.	1ч
5.2	Нимвежтас. (5 час.)	Первой, мӧд да коймӧд морта ӧтка да уна лыда нимвежтасьяс.	1ч
		Ӗтка лыда морта нимвежтасьяслӧн вежлӧг серти вежласьӧм.	1ч
		Уна лыда морта нимвежтасьяслӧн вежлӧг серти вежласьӧм.	1ч
		Нимвежтас видлалӧм.	1ч
		Нимвежтас йылысь тӧдӧмлуньяс вынсьӧдӧм	1ч

5.3	Кадакыв. (9 час.)	Кадакывлөн лыд да морт серти вежласьём. Кывпод.	1ч
		Кадакывлөн кад серти вежласьём.	1ч
		Кадакывлөн морт серти вежласьём да морта суффиксьяс.	1ч
		Соссяна кадакывьяс. Соссяна кадакывьяс гижанног.	1ч
		Кадакыв кыввужйын Й шыпас.	1ч
		Визь пыр гижан тэчаса кадакывьяс. Визь пыр гижсьысь паньд вежортаса тэчаса кадакывьяс.	1ч
		Кадакывйын –дч-, -тч-, -чч- гижём.	1ч
		Кадакыв йылысь тёдёмлун вынсьödём.	1ч
		Диктант «Тикöнлөн вошлём» заданиеясөн.	1ч
5.4	Кывберд. (14 час.)	Кывберд да сылөн вежортас.	1ч
		Мед – кывводза кывбердьяс.	1ч
		-иник (-íник) суффикса кывбердьяс да найöс гижём.	1ч

		С.С.Наблюдайтӧм серти «Коми муӧ воис тулыс» текст лӧсьӧдӧм да гижӧм.	2ч
		-кодь- суффикса кывбердьяс да найӧс гижӧм. Кывберкод да эмакывкод КОДЬ кыв гижанног	1ч
		Рӧм петкодлысь тэчаса кывбердьяс да найӧс гижӧм.	1ч
		Визь пыр гижан тэчаса кывбердьяс.	1ч
		С.С.«Мездісны» текст серти дженьдӧдӧм изложение гижӧм.	1ч
		Кывбердлӧн аслыспӧлӧслун.	1ч
		Кывберд йылысь кужӧмлун вынсьӧдӧм.	1ч
		Диктант «Вӧрса ключ» заданиеясӧн.	1ч
		Прӧстӧй да сложнӧй сёрникузяяс.	1ч
		Тӧдӧмлуньяс вынсьӧдӧм.	1ч
6.	Повторитӧм. (5 час.)	Кыв да сылӧн вежӧртас .Матын да паныд вежӧртаса кывьяс.	1ч
		Промежуточнӧй аттестация. Диктант заданиеӧн.	1ч

		Отсяма кывъясa сёрникузяяс. Простой да сложной сёрникузяяс.	1ч
		Эмакывъяслөн вежлөг серти вежласьом.	1ч
		Кывбердъяс да кадакывъяс гижанног.	1ч